

Leiden, 13 oktober 2011

Betreft: uitnodiging voor het congres *Darwinisme – (in)humanisme*.

Geachte heer/mevrouw,

Op vrijdag 11 november 2011 zal het congres *Darwinisme – (in)humanisme* plaatsvinden. Graag nodigen wij u daarvoor uit. Informatie over dit congres vindt u in de bijlagen bij deze brief.

U kunt zich aanmelden door een e-mail te sturen naar: congres.darwinisme.inhumanisme@gmail.com

Let op: gebruik dit e-mailadres, en geen enkel ander!

Vermeld in deze e-mail uw naam, adresgegevens en (mobiel) telefoonnummer.

Er is slechts een beperkt aantal plaatsen beschikbaar. Op het moment dat uw aanmelding is verwerkt, ontvangt u per e-mail een factuur voor de deelnamekosten (€ 25,-). Zodra u deze heeft betaald, zult u (ook per e-mail) een bevestigingsbericht ontvangen met daarin een toegangsbewijs voor het congres.

Mocht u vragen hebben: contactgegevens zijn te vinden in de eerste bijlage bij deze brief.

Wij hopen u op vrijdag 11 november te zien!

Met vriendelijke groet,

Namens de congresorganisatie,

Norbert Peeters

Anne van der Horst

Bijlage 1: *Congresinformatie*

Bijlage 2: *Onderwerp*

Bijlage 3: *Spreekers en lezingen*

BIJLAGE 1: CONGRESINFORMATIE

CONGRES

DARWINISME
(IN)HUMANISME

11-11-'11 | ACADEMIEGEBOUW

C. BUSKES

R.H.A. CORBEY

Th.C.W. OUDEMANS

A. PLOEGER

J.W.F. REUMER

J.J. VROMEN

F.B.M. DE WAAL

H. ZWART

UNIVERSITEIT LEIDEN
INSTITUUT VOOR WIJSBEGEERTE
LEIDS UNIVERSITEITS FONDS
VAN HAERSOLTE FONDS
WWW.FILOSOFIE.INFO

CONTACTGEGEVENS

E-mail: congres.darwinisme.inhumanisme@gmail.com

Telefoonnummer: 06-41623599 (Norbert Peeters)

Website: www.filosofie.info

DEELNAMEKOSTEN

De kosten voor deelname aan het congres bedragen: **€ 25,-**

Dit bedrag is inclusief koffie of thee gedurende de dag, en een lunch 's middags.

Avondeten is voor eigen rekening.

LOCATIE

Het congres zal plaatsvinden in het Klein Auditorium van het Academiegebouw van de Universiteit Leiden. Het adres van het Academiegebouw is:

Rapenburg 67-73

2311 GJ Leiden

Het Academiegebouw ligt op ongeveer tien minuten loopafstand van station Leiden Centraal. Mocht u met de auto komen, houdt er dan rekening mee dat parkeren in de binnenstad van Leiden erg lastig (en duur) is.

TIJDSTIP

U wordt verzocht uiterlijk om 09.30 uur aanwezig te zijn. Het congres zal om 21.00 uur afgelopen zijn. Tussen 17.30 en 19.00 uur kunt u op eigen gelegenheid in de binnenstad van Leiden dineren.

PROGRAMMA CONGRES*

09.00 – 09.30 uur:	Aanvang congres/ontvangst met koffie en thee
09.30 – 10.00 uur:	Welkomstwoord
10.00 – 11.00 uur:	<i>Spreker 1:</i> Dr. Th.C.W. Oudemans
11.00 – 12.00 uur:	<i>Spreker 2:</i> Prof. dr. J.W.F. Reumer
12.00 – 13.00 uur:	Lunch
13.00 – 14.00 uur:	<i>Spreker 3:</i> Dr. C. Buskes
14.00 – 15.00 uur:	<i>Spreker 4:</i> Prof. dr. H. Zwart
15.00 – 15.30 uur:	Pauze (koffie en thee)
15.30 – 16.30 uur:	<i>Spreker 5:</i> Dr. A. Ploeger
16.30 – 17.30 uur:	<i>Spreker 6:</i> Prof. dr. J.J. Vromen
17.30 – 19.00 uur:	Dinerpauze
19.00 – 20.00 uur:	<i>Spreker 7:</i> Prof. dr. F.B.M de Waal
20.00 – 21.00 uur:	<i>Spreker 8:</i> Prof. dr. R.H.A. Corbey

**Het congres 'Darvinisme – (in)humanisme' wordt mede mogelijk gemaakt door het Instituut voor Wijsbegeerte, het Leids Universiteits Fonds en het Van Haersolte Fonds.*

BIJLAGE 2: ONDERWERP

In 1859 verscheen Charles Darwins 'On the Origin of Species'. Na meer dan anderhalve eeuw neemt de invloed van het darwinisme op de verschillende wetenschappen en de hedendaagse mensopvatting hand over hand toe.

Het darwinisme speelt een overheersende rol *in de wetenschappen*, niet alleen in de biologie, maar ook in de archeologie, psychologie, criminologie en de genetica.

Het darwinisme laat ook zijn sporen na in het denken over *de menselijke natuur*.

Dawkins heeft in zijn 'The Selfish Gene' geschreven: *'Philosophy and the subjects known as "humanities" are still taught almost as if Darwin had never lived.'*

Het doel van het congres is, naast verheldering van het darwinisme in de uiteenlopende wetenschappen, de plaats ervan te verduidelijken in de filosofie en andere opvattingen over het mens-zijn.

BIJLAGE 3: SPREKERS EN LEZINGEN

DR. C. BUSKES (*Radboud Universiteit Nijmegen*)

Darwins Denkraam – Over de tweeledige evolutie van cultuur

Kunnen we de cultuur ‘darwiniseren’, dat wil zeggen: kunnen we het ontstaan en de ontwikkeling van cultuur begrijpen in darwinistische termen? In mijn voordracht zal ik deze vraag positief beantwoorden. Ik stel dus niet slechts dat onze cultuur *evolueert*, want dat is een open deur. Ik stel dat onze cultuur (en wetenschap, technologie, etc.) evolueert volgens *darwinistische* principes. Anders gezegd: ik zal betogen dat biologische evolutie en culturele evolutie worden voortgestuwd door een soortgelijk mechanisme, te weten: een darwinistisch algoritme van variatie, selectie en replicatie. In mijn voordracht zal ik betogen dat we de cultuur op twee verschillende manieren kunnen ‘darwiniseren’. De eerste manier is om cultuur te zien als een *onderdeel* van biologische evolutie. Cultuur kan dan worden beschouwd als een complexe biologische adaptatie die onze fitness vergroot. De tweede manier is om de ontwikkeling van cultuur te zien als *analoog* aan biologische evolutie. Volgens deze visie kan in beginsel elk dynamisch ‘systeem’ volgens darwinistische principes evolueren, mits er aan specifieke voorwaarden is voldaan. Darwins algoritme is namelijk neutraal ten aanzien van het substraat van evolutie, en neutraal ten aanzien van de ‘entiteiten’ die evolueren.

PROF. DR. R.H.A. CORBEY (*Universiteit van Tilburg/Universiteit Leiden*)

Woeker en verbijstering: de natuur als Hobbesiaanse ‘warre’

Darwin is Hobbes’ *bellum omnium contra omnes*, geprojecteerd op de natuur, schreef Marx aan Engels op 18 juni 1862. Dat de problemen die dit voor eenieder schept worden overwonnen worden, komt doordat we afspreken ons aan bepaalde regels te houden: van natuurstaat naar contract, uit welbegrepen eigenbelang. Bij veel latere denkers vinden we een Hobbesiaans mensbeeld, meer of minder door deze grote denker zelf geïnspireerd; althans wat betreft de mens als lichaam, als geëvolueerd organisme. Juist als redelijk, beschaafd, moreel handelend wezen zou de mens aan zijn dierlijke oernatuur ontsnappen. Een halfslachtige Hobbesreceptie! Immers: die speltheoreticus *avant la lettre* ziet vooral continuïteit tussen conflict en contract. Contract is conflict, voortgezet met andere middelen. De natuur verschijnt als een alles - ook het menselijke - doordringende, mechanische

economie van kosten en baten. In deze gedachte schuilt een grote uitdaging die de filosofie nog maar amper aangegaan is. In dit perspectief ga ik onder meer in op recent onderzoek naar empathie en altruïsme - volgens sommigen een antwoord op de uitdaging die Hobbes en Darwin opwerpen: dat er geen hogere waarde of diepere zin is, geen troost of soelaas, maar alleen *warre*. Er is woeker in de natuur en verbijstering bij ons, als we ons dit realiseren - veeleer dan, zoals in de traditionele metafysica, harmonie (in de natuur) en verwondering (bij ons).

DR. A. PLOEGER (*Universiteit van Amsterdam*)

Een evolutionair perspectief op sekseverschillen: een vloek of een zegen?

De evolutionaire psychologie heeft veel stof doen opwaaien met haar onderzoek naar sekseverschillen. Of het nu gaat om sekseverschillen in ruimtelijk inzicht, jaloezie, of de hang naar status: er ontstaat per definitie een heftig debat over de waarde van dit onderzoek en de interpretatie van gegevens. In deze lezing schets ik een beeld van de bestaande controverses, aan de hand van drie voorbeelden van onderzoek naar sekseverschillen vanuit een evolutionair perspectief. Er zijn vanuit een evolutionair perspectief verschillende redenen te bedenken waarom sekseverschillen zijn geëvolueerd. Zo bestaat er de theorie van seksuele selectie, de ouderlijke investeringstheorie en de jager-verzamelaar theorie, die alle drie resulteren in verschillende voorspellingen ten aanzien van sekseverschillen. In deze lezing zal ik beargumenteren dat een evolutionair perspectief inzicht geeft in bestaande sekseverschillen, en dat dit inzicht prima te verenigen is met de idealen van de emancipatiebeweging in de huidige maatschappij.

PROF. DR. J.W.F. REUMER (*Universiteit Utrecht/Natuurhistorisch Museum*)

Wat is het individu? De mens als termiet én superorganisme

De mens is één van de circa vierduizend soorten zoogdieren. Voor het gemak zeggen we nog altijd dat we bewoners van de savanne zijn, maar in werkelijkheid woont tegenwoordig de helft van de mensheid in steden, en dat percentage neemt nog gestadig toe. De stad lijkt daarmee onze nieuwe voorkeurshabitat. Exit savanne. Hoe zit dat? Is de stad met zijn voorzieningen inderdaad het nieuwe paradijs? Mensen hebben een enorme neiging samen te klonteren, in groepen en massa's. We lijken

wel mieren: krioelende mieren. De vraag is waar dan het individu is. Wordt onze individualiteit ingeruild voor de zegeningen van de stad en de massa? Zijn we überhaupt wel individuen? Of zijn we toch meer als een termiet, gedachteloos bezig met de ons toegemeten taken? En waar zal dat eindigen?

DR. TH.C.W. OUDEMANS (*Universiteit Leiden*)

Darwins natuur

Sinds de opkomst van de mechanisch-mathematische natuurwetenschappen in de 16e en 17e eeuw verschijnt de natuur als een machinerie, een uurwerk. De wetten die het verloop ervan bepalen zijn universeel. Zij kennen geen uitzonderingen. De natuur is beheersbaar, doordat de menselijke mechanica die van de natuur imiteert. De komst van het darwinisme als populatiedenken is een inbreuk in de universaliteit van de mechanica: de evolutie is bepaald door kansen, onvoorspelbaarheid, historiciteit, facticiteit. Welke gevolgen heeft dat voor de betekenis van de natuur? Valt de natuur nog altijd samen met engineering, zoals Dennett meent, of noopt de darwinistische doorbreking van het wetmatig universum tot andere gedachten met betrekking tot Darwins *hand of nature*?

PROF. DR. J.J. VROMEN (*Erasmus Universiteit Rotterdam*)

Darwinisme en economie – convergenties en divergenties

Het darwinisme heeft slechts een bescheiden invloed gehad op de economische wetenschap. De roep om de economie dan wel de economische theorie te ‘darwiniseren’ heeft sporadisch geklonken en heeft onder economen tot op heden betrekkelijk weinig weerklank ondervonden. Pleidooien om de economie te darwiniseren lopen uiteen van lofzangen op de zegeningen van *cutthroat competition* tot aanbevelingen aan de overheid om verspillende vormen van competitie juist aan banden te leggen. Over wat darwinisering van de economische theorie zou inhouden bestaat inmiddels meer eenstemmigheid: omarming van variatie, selectie en replicatie als de drie algemene principes om de dynamiek van economische systemen beter te kunnen verklaren. Recente pogingen om de culturele evolutie van conventies, sociale normen en instituties met behulp van de evolutionaire speltheorie te

verklaren, kunnen als voorbeelden hiervan worden gezien. Over de implicaties van het darwinisme voor het vaak verguisde klassieke economische mensbeeld (de *homo economicus*) wordt volop gedebatteerd. Sommigen wijzen erop dat natuurlijke selectie populaties in de richting van optimaal gedrag drijft. Anderen menen daarentegen dat het darwinisme impliceert dat aanpassingen van het economisch mensbeeld noodzakelijk zijn. Tegenover de gematigden die geloven dat het voldoende is om ruimte te maken in nutsfuncties voor sociale preferenties als altruïsme en reciprociteit, staan radicalen die stellen dat het paradigma van nutsmaximerend gedrag verlaten moet worden.

PROF. DR. F.B.M. DE WAAL (*Emory University Atlanta/Primate Research Center*)

Moraal voorafgaand aan religie: empathie, rechtvaardigheid en sociaal gedrag onder primaten

Homo homini lupus – ‘de mens is een wolf voor zijn medemens’ – is een oud Romeins gezegde dat bekendheid genoot door Thomas Hobbes. Ondanks het feit dat dit gezegde grote delen van de rechtsgeleerdheid, de economie en de politieke wetenschap heeft beïnvloed, doet het spreekwoord geen recht aan de sociale natuur van onze soort - en aan de hondachtigen, die behoren tot de meest behulpzame kuddedieren. De laatste vijftig jaar werd deze cynische blik aangaande de mens gepromoot door een invloedrijke school in de biologie. Echter: Charles Darwin zag de zaken anders. Darwin geloofde in een continuïteit tussen de sociale instincten bij dieren en de menselijke moraliteit. De moderne psychologie en neuro-wetenschap onderschrijven Darwins opvatting aangaande morele emoties.

In deze lezing zal ik laten zien hoe empathie van nature aanwezig is bij een grote verscheidenheid aan dieren - inclusief de mens. In mijn werk met primaten heb ik veel gevallen gezien van empathisch gedrag onder apen. Door sociale gedragingen bij dieren te bestuderen, laat ik zien dat dieren - en mensen - voorgeprogrammeerd zijn om uit te reiken naar anderen. Ik zet zo mijn vraagtekens bij de veronderstelling dat mensen van nature egoïstisch zijn. Het begrijpen van de overlevingswaarde van empathie zou kunnen helpen om een rechtvaardige maatschappij op te bouwen, die gebaseerd is op een meer nauwkeurige kijk op de menselijke natuur.

PROF. DR. H. ZWART (*Radboud Universiteit Nijmegen*)

'Voorbij' of 'terug naar' Darwin? De prangende vraag naar de mens

Ons wetenschappelijke wereldbeeld is aanzienlijk minder darwinistisch dan we denken. Evolutie is bijvoorbeeld niet alleen een kwestie van competitie, maar vooral ook van samenwerking evoluerende netwerken. Bovendien spelen catastrofale gebeurtenissen in de geschiedenis (en in de toekomst) een grotere rol dan Darwin zelf aan rampen wilde toedichten. Meer dan op deze filosofisch-biologische thema's wil ik mij echter richten op de mens. Het darwinisme behelst weliswaar een 'narcistische krenking' (Freud), een uitdaging voor ons mensbeeld, maar weet de vraag naar de mens deze uitdaging bevredigend te beantwoorden? Daartoe moet, voorbij Darwin, die vraag naar de mens opnieuw gesteld worden: enerzijds door een nieuwe visie te ontwikkelen op de herkomst en genese van de mens, anderzijds door een nieuwe visie te ontwikkelen op onze toekomst.